

**TARIM İŞLETMELERİNİN SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİNE
YÖNELİK BİR İNCELEME: TAHİROVA TARIM İŞLETMESİ¹**
*An Examination Aiming at the Socio-Economical Effects of
Agricultural Facilities: Tahirova Agricultural Facility*

Hakan İNAN

Özel bir eğitim kurumunda Coğrafya öğretmeni, Eskişehir
hakaninan26@hotmail.com

Prof. Dr. Okan YAŞAR

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Coğrafya Eğitimi
Anabilim Dalı, okany@comu.edu.tr

ÖZET

Araştırma, Marmara Bölgesi Güney Marmara Bölümü'nde Balıkesir İli'ne bağlı Gönen ilçesi sınırları içinde bulunan Tahirova Tarım İşletmesi, kiralandıktan sonraki adıyla Anadolu Etap Tahirova Çiftliği'nin etkileri kapsamında yapılmıştır. Araştırmada, işletme ve çevresinde yürütülen arazi çalışmaları yanında nicel araştırma yöntemlerinden anket metodu kullanılmıştır. İşletme çevresi köylerde 84 çiftçiye uygulanan anket ile İşletmenin çevre köyler tarımsal yaşamına sağladığı yararlar ve çiftçilerin beklentileri tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra işletmenin kiralanması sonrasında Anadolu Etap Tahirova Çiftliği yetkilisi ile görüşme tekniği çerçevesinde işletmenin çalışmaları ve takip edeceği tarım politikaları ve yatırımları belirlenmiştir.

Tahirova Tarım İşletmesi kiralanma sürecine girmeden önce sertifikalı tohumluk ve damızlık hayvan yetiştirerek bulunduğu bölge çiftçisi taleplerini karşılama ve modern tarım tekniklerini çiftçiye aktarma gibi görevler üstlenmiştir. İşletme, kiralanması sonrasında sadece meyvecilik faaliyetlerine yoğunlaşma kararı almıştır.

Anahtar Kelimeler: Tarım İşletmeleri, Anadolu Etap Tahirova Çiftliği, Sosyo-Ekonomik Etkiler, Gönen İlçesi

¹ Bu çalışma 2014 tamamlanan "Kuruluşundan Günümüze Tahirova Tarım İşletmesi'nin Sosyo- Ekonomik Etkilerinin Ekonomik Coğrafya Prensipleri Çerçevesinde İncelenmesi" adlı Yüksek Lisans Tezi'nden üretilmiştir.

ABSTRACT

The research was performed under the scope of the effects of Tahirova Agricultural Facility, which was named as Anadolu Etap Tahirova Farm after it was rented and which is located within the borders of Gönen district which is bound to city of Balıkesir in Southern Marmara section of Marmara region. In the research, apart from the field studies which were conducted in and around the facility, survey method (which is one of the quantitative research methods) was also used. With the help of the survey which was applied to 84 farmers from surrounding villages the benefits of the facility for the agricultural life of surrounding villages and the expectations of farmers were determined. Apart from this, the studies of the facility and the agricultural policies that will be followed and investments that will be made were determined within the frame of interview technique applied to Anadolu Etap Tahirova Farm representative after the rental of the facility.

Before it was in the course of rental, it took on the tasks of fulfilling the demands of regional farmers by raising certificated seed and breeding animals and conveying the modern agricultural techniques to farmers. The facility decided to concentrate only on fruit growing after rental.

Keywords: *Agricultural Facilities, Anadolu Etap Tahirova Farm, Socio-Economical Effects, Gönen District*

1.GİRİŞ

Osmanlı Devleti döneminde ülkemizin bir çok bölgesinde tarım ve hayvancılığın geliştirilmesi, hayvan ırklarının ıslahı gibi nedenlerle o günkü adıyla Hara ve İnekhaneler kurulmuştur. Osmanlı Devleti zamanında kurulan Ziraat Meclisi zirai üretimin arttırılması, dış ticaret açığının kapatılması ve halkın gelir düzeyinin yükseltilmesi konularında araştırmalar yapmak ve raporlar düzenleyerek önerilerde bulunmak gibi görevler de bulunmuştur. Bununla birlikte tarım alanında eğitim ve uzmanlığa sahip görevlileri yetiştirmek üzere, İstanbul-Halkalı'da, Bursa ve Selanik'te Devlet tarım mektepleri açılmıştır. Ziraat mektepleri yanında çiftçilerin çağdaş tarım uygulamalarını görebilmeleri amacıyla örnek çiftlikler kurulmuş (Ankara, Konya, Adana, Sivas ve Erzurum), yüksek verimli tohum dağıtımı uygulamaları gerçekleştirilmiştir (Yaşar, 2010: 201).

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türkiye'de devlete ait, üç tip üretim ünitesi vardı. Bunlardan en eskisi olan Haralar ve İnekhaneler, geniş

*TARIM İŞLETMELERİNİN SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİNE YÖNELİK BİR İNCELEME:
TAHİROVA TARIM İŞLETMESİ*

arazi üzerinde, hayvansal üretimi ön planda tutan kurumlardı. İkincisi, Atatürk'ün millete bağışladığı çiftliklerden oluşan "*Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumu*"ydu. Cumhuriyet'in başlarında yeni tarım usullerini çiftçiye tanıtmak için numune çiftlikler kurulmuştu (Ankara Gazi Orman Çiftliği, Silifke Numune Çiftliği, Yalova, Tarsus ve Dörtöyl'daki çiftlikler). Bunlar bitkisel üretimle birlikte, hayvancılığa da yer veren, bulunduğu yörede çiftçilere modern tarım örnekleri sunan işletmelerdi. 1937'de kurulan "*Zirai Kombinalar*" ise hayvancılık tesisleri olmayan, sadece tarla süren, tohum eken, hasat eden ve bol miktarda buğday ve arpa üreten işletmelerdi. Bu işletmeler daha sonraki dönemlerde özellikle hayvancılık kollarını geliştirerek, tahıl üretiminden, her şubesi olan ziraat işletmesi durumuna geçtiler (İzbirak, 1984:756-757; Doğaner, 1992:160).

II. Dünya Savaşı'nın başlaması ile yürürlüğe giren 3780 sayılı Milli Koruma Kanunu hükümlerinden yararlanılarak yurdun çeşitli yörelerinde boş, ıslaha muhtaç, verimsiz araziler üzerinde 14 adet çiftlik kurulmuş ve bunlar 1950 yılına kadar faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Devlet Ziraat İşletmeleri ise Atatürk'ün tarım alanında milletine önderlik ve eğitimcilik yapmak üzere kurduğu işletmeler olup, bunların bir kısmı Devlet Üretim Çiftlikleri Genel Müdürlüğü'nün oluşumuna katılmışlardır (Altuntaş, 1999:1).

01.03.1950 yılında 5433 sayılı Kanun ile 3780 sayılı Kanuna göre faaliyette bulunan Zirai Kombinalar ve Devlet Ziraat İşletmelerinin birleşmesiyle Devlet Üretim Çiftlikleri kuruldu (Altuntaş, 1999). Gelişen tarım teknolojisini yurt çiftçisinin hizmetine daha rahat sunabilmek için 20.06.1983 tarihinde yayımlanan 60 sayılı Kanun hükmünde kararname ile Devlet Üretim Çiftlikleri Genel Müdürlüğü Hara ve İnekhaneleri de içine alarak, yeni bir organizasyonla Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğüne dönüştürüldü. 1984 yılında çıkarılan 233 sayılı Kanun hükmünde kararname ile Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM)'nün kuruluşu yeniden düzenlenerek günümüzdeki şeklini aldı (Doğaner, 1992: 160). Zaman içinde sayıları 38'e ulaşan tarım işletmelerinin bölgelere göre dağılımı gözden geçirildiğinde çoğunlukla İç Anadolu Bölgesi'nde yer aldığı görülür (Tablo 1). Bu tarım işletmelerinde geniş alanlarda kuru, daha küçük alanlarda sulu tarım sistemiyle tohumluk tahıl çeşitleri (genellikle buğday ve arpa), yem bitkileri üretimi, meyvecilik, fidancılık ve hayvancılık faaliyetleri yürütülmektedir.

Tablo 1: Tarım işletmelerinin bölgelere göre dağılımı (1992)	
Bölge Adı	İşletme Adı
İç Anadolu Bölgesi	Altınova, Gözlü, Konuklar, Anadolu, Polatlı, Hafik, Ulaş, Malya, Çiçekdağı, Bala, Koçaş, Merkez İmalat ve İkmal
Marmara Bölgesi	Türkgeldi, İnanlı, Karacabey, Tahirova, Kumkale, Gökçeada, Atatürk, Sakarya
Akdeniz Bölgesi	Boztepe, Acıpayam, Dalaman, Çukurova, Hatay, Turunçgiller, K.Maraş
Karadeniz Bölgesi	Karaköy, Gelemen, Gökhöyük, Kazova
Doğu Anadolu Bölgesi	Göle, K.Karabekir, Altındere, Sultansuyu, Alparslan
Ege Bölgesi	Manisa
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Ceylanpınar
Kaynak: Doğaner, 1992: 161	

TİGEM; Hara ve İnekhaner ile Devlet Üretim Çiftliklerine ait varlıkların 1984 yılında bir çatı altında toplanmasıyla Kamu İktisadi Kuruluşu (KİK) olarak kurulmuştur. 1994 yılında ise, İktisadi Devlet Teşekkülü (İDT) olarak yeni bir statü kazanmıştır. TİGEM; ülkemiz tarım sektörünün en önemli girdilerinden olan sertifikalı tohumluk ve üstün vasıflı damızlık gibi materyallerin üretimi ve dağıtımını ana ekseninde faaliyet gösteren, faaliyetlerinde özerk, sorumluluğu sermayesi ile sınırlı, tüzel kişiliğe sahip bir İktisadi Devlet Teşekkülüdür <<http://www.tigem.gov.tr/Pages/Tarihce.aspx>> (11.02.2012).

TİGEM'in amacı; tarıma dayalı sanayi için tohumluk, damızlık, hammadde üretmek ve gen kaynaklarını korumaktır. Bununla birlikte stratejik önemdeki tohumluk ve damızlıkta öncü, tarıma dayalı sanayi için bitkisel ve hayvansal üretim yapan, gen kaynaklarını koruyan, kalitesiyle rekabeti artıran, dinamizmi ve güvenilirliği yüksek bir kurum olmayı amaçlamaktadır <<http://www.tigem.gov.tr/Pages/Misyon-ve-Vizyon>> (30.02.2012).

TİGEM'in; tohumluk üretim kapasitesini artırmak, özel teşebbüs ile birlikte tohumculukla ilgili milli tedarik sistemini geliştirmek, uluslararası rekabet gücüne sahip bir tohumculuk sektörüne öncülük etmek temel politikasını oluşturmaktadır. TİGEM; kurumsal kimliği yanında tarım sektörünün geliştirilmesindeki araştırmacı, uygulamacı ve eğitici rolüyle de öne çıkarak, üretken ve dinamik bir kamu kurumu niteliği göstermektedir. TİGEM'in hayvancılık faaliyetleri arasında; damızlık süt sığırtı, damızlık koyun ve tiftik keçisi, Arap Atı yetiştiriciliği

**TARIM İŞLETMELERİNİN SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİNE YÖNELİK BİR İNCELEME:
TAHIROVA TARIM İŞLETMESİ**

ile gen kaynağı muhafaza amaçlı ceylan ve Kangal Köpeği yetiştiriciliği olarak sıralayabiliriz (TİGEM, 2010 Yılı Faaliyet Raporu, 2011:20-21).

Tarım işletmelerinin bölgelere göre dağılımı ve faaliyetlerini gözden geçirdiğimizde; işletmelerin çoğunlukla İç Anadolu Bölgesi'nde yer aldığı görülür. Tarım işletmeleri kuru tarım alanlarında geniş, sulu tarım alanlarında ise daha dar alanlıdır. Tohumluk tahıl çeşitleri (genellikle buğday ve arpa), yem bitkileri üretimi, fidancılık ve hayvancılık faaliyetleri yürütülmektedir. Marmara Bölgesi'nde yer alan tarım işletmelerinin ürettikleri ürünler, İç Anadolu Bölgesine oranla daha çeşitlidir. Genel olarak tahıllardan buğday, arpa, mısır, çeltik, sanayi bitkilerinden pamuk ve ayçiçeği ile baklagiller üretimi, fidancılık, sebzeçilik, hayvancılık (sığırcılık, koyunculuk, atçılık) yapılıdır. Bu işletmelerden biri olan Tahirova Tarım İşletmesi'nde tahıl ve baklagiller üretimi ile meyvecilik ve sığır yetiştiriciliği yapılmaktadır (Doğaner, 1992).

İşletme Adı	Toplam Arazi(da)	Kültür Arazisi (da)	Tarla Arazisi (da)	Yem Bitkileri Arazisi (da)	Tabii Mera Arazisi (da)	Bahçe Arazisi (da)	Kültür Dışı Arazi (da)	Sulanan Arazi (da)
Genel Müdürlük	187	40	-	-	-	40	147	-
Altınova	301.436,1	289.803	240.788	27.924	12.400	8.691	11.633,1	7.911
Anadolu	45.097,5	42.736	20.120	11.446	10.418	752	2.361,5	17.315
Boztepe	3.474,1	3.220	276	1.127		1.817	254,1	3.220
C.Pınar	1.624.044,4	1.376.584,1	923.195,1	32.819	358.974	61.596	247.460,3	610.000
Çukurova	42.830	40.663	31.886	7.901	39	837	2.167	14.352
Dalaman	33.975	27.070	12.545	3.673	2.350	8.502	6.905	24.203
Gökhöyük	25.318,9	20.306	10.305	9.346		655	5.012,9	7.284
Gözlü	288.303,5	261.705,5	125.916	23.889	102.109,5	9.791	26.598	24.123
Karacabey	87.442	75.625	33.771	15.866	14.485	11.503	11.817	22.734
Karaköy	19.995	8.998	4.728	3.391	829	50	10.997	50
K.K.Bekir	187.872,2	68.723,2	6.387	974	60.852,2	510	119.149	3.901
Koçaş	25.490,7	20.957	6.104	14.283		570	4.533,7	18.884
Konuklar	44.626	35.397	31.363	1.664	1.240	1.130	9.229	4.008
Malya	208.851,4	153.175	133.028	17.048		3.099	55.676,4	1.964
Polatlı	216.982,8	211.431,4	175.264	16.601	16.370,4	3.196	5.551,4	8.220
S.Suyu	25.852	21.317	14.610	4.537	500	1.570	4.535	10.104
Türkgeldi	18.244	16.434	4.465	9.613	2.131	225	1.810	4.220
Ulaş	73.077	48.849	33.282	10.115	5.262	190	24.228	5.421
Toplam	3.273.099,6	2.723.034,2	1.808.033,1	212.317	587.960,1	114.724	550.065,4	787.914

Kaynak: <http://www.tigem.gov.tr/isletmeler/Pages/Anasayfa.aspx>; 26.10.2014

Bugün yurdumuzun çeşitli bölgelerine dağılmış 37 işletmesi ve 3.584.227 dekar arazi varlığı olan TİGEM, ikisi iştirak modeli ve biri

kısmi olmak üzere toplam arazisinin sadece % 8.7'sini teşkil eden ve 311.128 dekar arazi varlığı olan 19 işletmesini özel sektör firmalarına kiraya vermiş, halihazırda 18 işletmesinde toplam 3.273.099 dekar arazide faaliyetlerini sürdürmektedir (TİGEM, 2013 Yılı Faaliyet Raporu, 2014:120). 2014 yılı itibariyle 18 işletmenin toplam alanı 3.273.099,6 dekadır. Bu alanın % 83.2'si kültür arazisi olarak işletilmektedir. Kültür arazisinin % 66.4'ü tarla arazisi, % 4.2'si bahçe arazisi, % 7.8'i yem bitkileri üretim alanı, % 21.6'sı da mera arazisi olarak ayrılmıştır. Kültüre alınan tarım arazilerinin % 28.9'u sulanabilmektedir. Toplam arazi varlığının 550 bin dekarı kültür dışı kalmış arazilerden oluşmaktadır (Tablo 2).

Kamu yatırım imkânlarının kısıtlı ve işçilik maliyetlerinin nispeten yüksek olması, fonksiyonlarındaki değişme ve daralmaya bağlı olarak, geleceğin ihtiyaçları ile tutarlı bir kurumsal değişim TİGEM için zorunluluk haline gelmiştir. Bu amaçla, 1999 yılında Yüksek Planlama Kurulu'ndan 22 işletme için onay alınarak, Kurulun 24.12.1999 tarih ve 99/T-46 Sayılı Kararı doğrultusunda özel sektörle ortak şirketleşme faaliyetlerine başlanmıştır. İlk etapta 10 işletme için ihaleye çıkılmış, sonuçta sadece Kazova (Tokat) Tarım İşletmesi Müdürlüğü'nde, Dimes Gıda Sanayi A.Ş. ile iştirak kurularak İşletme 01.09.2003 tarihinde bu şirkete kiraya verilmiştir (TİGEM, 2005 Yılı Faaliyet Raporu, 2006: 15). Kazova ve Bala (Ankara) tarım işletmeleri TİGEM'in özel sektör ile iştirak kurduğu işletmeler olarak faaliyetlerini sürdürmektedir.

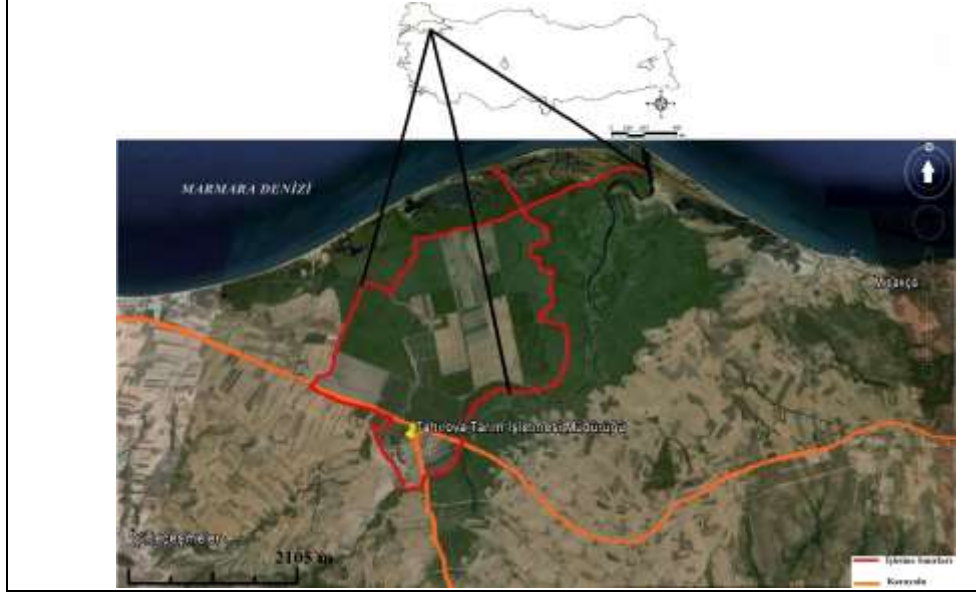
Şekil 1: Tarım işletmelerinin bölgelere ve illere göre dağılımı

*TARIM İŞLETMELERİNİN SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİNE YÖNELİK BİR İNCELEME:
TAHİROVA TARIM İŞLETMESİ*

Kuruluşça, coğrafi konumları, ekolojileri ve üretim potansiyelleri itibarıyla yüksek maliyetli yatırım projelerine ihtiyaç duyan ve rehabilite edilmeleri mümkün görülmeyen bir kısım işletmenin, “TİGEM”in fonksiyonelliğini artırmak, özel sektörün sermaye gücü ve dinamizminden faydalanmak amacıyla bazı işletmelerin uzun süreli olarak kiraya verilmesi konusunda Yüksek Planlama Kurulu (YPK)’ndan alınan 04.07.2003 tarih ve 2003/T-13 Sayılı yetki çerçevesinde 2004 yılında 7 işletme [Acıpayam (Denizli), Çiçekdağı (Kırşehir), Gelemen (Samsun), Gökçeada (Çanakkale), Göle (Ardahan), Hafik (Sivas), İnanlı (Tekirdağ)], 2005 yılında 5 işletme [Boztepe (Antalya) kısmen, Altındere (Van), Kahramanmaraş (Kahramanmaraş), Manisa (Manisa) ve Turunçgiller (Hatay)] ve 2006 yılında da Kumkale (Çanakkale) uzun süreli kiraya verilmiştir. İşletme sayısındaki % 36.84’lik azalışa rağmen, TİGEM’in kullanılabilir arazi varlığındaki azalış, % 3.75 oranında kalmıştır (TİGEM, 2007 Yılı Faaliyet Raporu 2008: 24-25). İlerleyen yıllarda da Alpaslan (Muş), Atatürk (Yalova), Hatay (Hatay), Sakarya (Sakarya) ve Tahirova (Balıkesir) işletmeleri uzun süreli kiraya verilmiştir (Şekil 1).

Konumları, arazi yapıları, üretim hacimleri, ekolojik şartları nedeniyle rasyonel ve verimli bir tarımsal üretim yapılamayan ve yüksek maliyetli rehabilitasyon programına ihtiyaç duyulan bu işletmelerin, özel sektöre kiralanması ile kaynak tüketen bir yapıdan, kaynak üreten yapıya kavuşması ve ülkemiz ekonomisine önemli katkılarda bulunulması amaçlanmıştır (TİGEM, 2007 Yılı Faaliyet Raporu, 2008:25). Sözü edilen işletmelerin kiraya verilmesi ile diğer işletmelerin alet ve makine varlığında önemli iyileşmeler sağlanmış, tarımsal yapının geliştirilmesi hızlandırılmıştır.

Çağdaş gelişmeleri takip etmek niyetinde olan TİGEM, özel sektörün yeterli düzeyde üretim yaptığı alanlardan çekilerek bütün kaynaklarını damızlık hayvan ve hububat tohumluğu üretiminde kullanabilmek için yeniden yapılanmaktadır. Bununla birlikte yeterli sermaye gücü olup, tarıma yatırım yapmak isteyen özel teşebbüsün bu yöndeki taleplerinin önünün açılarak, üretim, pazarlama ve yönetimdeki tecrübelerinin tarım sektörüne aktarılmasında kiralanılan araziler önemli bir unsur olmaktadır (TİGEM, 2007 Yılı Faaliyet Raporu 2008: 24).

Şekil 2: Araştırma alanı lokasyon haritası

Ülkemizde tarım işletmelerinin bir kısmının işletmesi uzun süreli kiralama yöntemiyle özel kesimce sürdürülmektedir. Buna karşılık devlet mülkiyetinde bulunan tarımsal işletmeler Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM) bünyesinde faaliyetlerini sürdürmektedirler. Araştırma konusu olan Tahirova Tarım İşletmesi de TİGEM'e bağlı bir devlet işletmesidir. Marmara Bölgesi, Güney Marmara Bölümü, Balıkesir İli sınırları içerisinde yer alan, kiralanan önce Tahirova Tarım İşletmesi, kiralandıktan sonra Anadolu Etap Tahirova Çiftliği adıyla faaliyetlerini sürdürmektedir. İşletme, Gönen Çayı tarafından oluşturulmuş olan Gönen Çayı Deltası üzerinde yer almaktadır. Alüviyal ve daha güneyde ise kolüviyal topraklara sahiptir. Bölgede Marmara Geçiş İklimi hüküm sürmektedir. İklim, toprak, su ve sulama imkânları bakımından elverişli şartlara sahip olan işletme, tarımsal faaliyetlere son derece elverişlidir (Şekil 2).

Tahirova Tarım İşletmesi; kuruluşundan 2013 yılına kadar Güney Marmara Bölümü'nde tarım ve hayvancılığın gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Ancak yukarıda belirtilen gerekçeler ile özel kesime uzun süreli kiralananmıştır. 2013-2043 yılları arasında özel bir şirket tarafından işletilecektir. 2012 yılı itibariyle Anadolu Grubu'na kiralanan işletmenin

*TARIM İŞLETMELERİNİN SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİNE YÖNELİK BİR İNCELEME:
TAHİROVA TARIM İŞLETMESİ*

bulunduğu yöreye kamu tarım işletmesi olarak sosyo-ekonomik etkileri ile özel bir şirkete kiralanması sonrasında yaratacağı sosyo-ekonomik etkilerini ortaya koymak bu araştırmanın konusunu teşkil etmektedir.

Tahirova Tarım İşletmesi, işletme binalarının hemen kuzeyinden geçen Biga-Bandırma-Bursa karayolu ile ulaşımını sağlanmakta, en yakın liman olan Bandırma Limanı'na 43 km mesafede bulunmaktadır. Araştırma alanına en yakın demiryolu hattı Bandırma-Balıkesir-Manisa-İzmir hattıdır. En yakın havalimanı ise Bursa'da yer almaktadır. İşletmenin ulaşım durumu ve civar il ve ilçelerle bağlantısı oldukça iyi durumdadır. Ulaşımında kış aylarında dahi bir aksama genellikle görülmemektedir.

2.ARAŞTIRMANIN AMACI VE YÖNTEM

Tahirova Tarım İşletmesi doğal çevre özellikleri ile tarım ve hayvancılığa elverişlilik göstermekte birlikte, geniş arazisi ve verimli topraklarıyla zengin bir potansiyele sahiptir. Bu araştırma, Tahirova Tarım İşletmesi'nin Ekonomik Coğrafya prensipleri çerçevesinde kiralanmadan önceki sosyo-ekonomik etkileri ile kiralandıktan sonra geçireceği dönüşümü, çiftliğin bulunduğu yöreye ve ülke tarım ekonomisine sağlayacağı katkıları ortaya koymayı amaçlamaktadır. Ayrıca işletmenin tarımda değişim ve gelişime önderlik etme yanında sosyo-ekonomik etkilerinin neler olacağını mercek altına almayı amaçlamaktadır.

Araştırmada işletme ve çevresinde yürütülen arazi çalışmaları yanında nicel araştırma yöntemlerinden anket metodu kullanılmıştır. İşletme çevresi köylerde 84 çiftçiye uygulanan anket ile Tahirova Tarım İşletmesi'nin çevre köyler tarımsal yaşamına sağladığı yararları, ya da çiftçilerin beklentileri tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra işletmenin kiralanması sonrasında Anadolu Etap Tahirova Çiftliği'nin yapacağı çalışmaları ve yatırımları tespit etmek gayesi ile işletme yetkilisi ile görüşme tekniği çerçevesinde bilgi edinilmiştir. Anadolu Etap Tahirova Çiftliği yetkilisinin görüşlerini almak üzere nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

2.1.Problem Durumu

Tahirova Tarım İşletmesi; kuruluşundan günümüze gelene kadar çeşitli bitkisel üretim ve hayvan yetiştiriciliği faaliyetlerinde bulunmuş

bir devlet üretme çiftliğidir. Ancak son yıllarda İşletmenin ekonomik verimlilikten uzaklaşması ve olumlu çevresel etkilerinin azalması nedeniyle 2012 yılı itibariyle özel bir şirkete 30 yıllığına kiralanmıştır. Kiralanması sonrası tarımsal faaliyet alanı da tamamen değişmiştir. Bu tespit, ülkemiz için önemi büyük olan tarım işletmeleri hakkında Ekonomik Coğrafya prensipleri çerçevesinde bilimsel araştırma yapmayı zorunlu kılmaktadır. Araştırma neticesinde elde edilen bilgi ve bulgular, tarım işletmelerinin Türk tarımı içindeki yeri ve önemi, sosyo-ekonomik etkilerinin belirlenmesi ve kamuoyunun bilgilendirilmesine temel oluşturacaktır.

2.2.Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Araştırmanın kapsamına; Marmara Bölgesi, Güney Marmara Bölümü, Balıkesir İli sınırları içerisinde yer alan, kiralanmadan önce Tahirova Tarım İşletmesi, kiralandıktan sonra Anadolu Etap Tahirova Çiftliği adıyla faaliyet gösteren işletme alınmıştır. Araştırma Tahirova Tarım İşletmesi ile sınırlı tutulmuştur.

2.3.Çalışmanın Evreni ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na bağlı Tarım İşletmeleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Tahirova Tarım İşletmesi oluşturmaktadır. İşletmenin sosyo-ekonomik etkilerini belirlemeye yönelik evreni çevre köylerde yaşayan çiftçiler oluştururken, örneklemini Çifteçesmeler, Denizkent, Misakça, Gebeçinar, Havutça, Kınalar, Ulukır köylerinde ikamet eden 84 çiftçi oluşturmuştur. Görüşmenin örneklemini ise Anadolu Etap Tahirova Çiftliği'nin bir teknik elemanı oluşturmaktadır.

3.TAHİROVA TARIM İŞLETMESİ, KURULUŞU VE MEVCUT MÜLKİYET YAPISI

İşletme 1957 yılında 6963 sayılı Kanun çerçevesinde Türk-Alman başarılı tarımsal üretim metotlarını Türk çiftçisine kendi çalıştığı alanda göstermek amacıyla kurulmuştur. Kuruluş ve geliştirme için gereken ödeneklerin çoğunu Alman Hükümetlerinin geliştirme yardımından ödenmek ve arazisi Türk hükümetince verilmek üzere 20 yıl süreli olarak "Tahirova Türk-Alman Örnek Tatbikat Çiftliği" adı altında 10.012 dekar arazide kurulmuştur (Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2006 Yılı Brifing Raporu, 2007: 33).

*TARIM İŞLETMELERİNİN SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİNE YÖNELİK BİR İNCELEME:
TAHİROVA TARIM İŞLETMESİ*

Alman Hükümetiyle 20 yıl sürdürülen ortak faaliyetler 1977 yılında son bulmuştur. Bu tarihten itibaren işletme, Devlet Üretim Çiftlikleri Genel Müdürlüğü çatısı altında faaliyetlerine devam etmiştir. Tahirova Tarım İşletmesi'nin istenilen düzeyde kar sağlayamaması nedeniyle, Yüksek Planlama Kurulu kararı doğrultusunda özel sektöre uzun süreli kiraya verilmesi için 23.11.2012 tarihinde düzenlenen ihaleyi kazanan Anadolu Etap Tarım ve Gıda Ürünleri A.Ş. ile kiralama sözleşmesi 06.02.2013 tarihinde imzalanarak 30 yıllığına kiraya verilmiştir <<http://www.tigem.gov.tr/pages/anasayfa>> (11.11.2013) (Fotoğraf 1).

Fotoğraf 1: Tahirova Tarım İşletmesi (İdari bina ve lojmanları)

3.1.Tahirova Tarım İşletmesi'nin Faaliyet Alanları

Tahirova Tarım İşletmesi kiralana kadar ülkenin ihtiyacı olan sertifikalı çeltik tohumluğu ihtiyacını karşılamak amacıyla (ilk olarak 1983 yılında) yöre çiftçileri ile sözleşmeli çeltik üretim tohumluk dağıtımını yapmaya başlamıştır. İşletme kendi arazilerinde de çeltik ekimini üretim desenine koyarak tohumluk üretimini arttırmıştır. Hazırlanan sertifikalı çeltik tohumluğu bölge üreticisinin yanında Trakya ve Karadeniz bölgelerinde çeltik üretimi yapan üreticilere dağıtılmıştır. İşletmenin sulanan alanlarında tohumluk amaçlı olarak buğday ve hibrit mısır

üretimi yapılmıştır. Hayvancılık şubesinin yem ihtiyacını karşılamak amacıyla yonca, ikinci ürün silaj mısır ve fiğ yetiştirilmiştir.

Mısır tohumluğu üretimi yapan özel firmaların ihtiyaçları olan arazi talepleri imkânlar ölçüsünde karşılanarak, sözleşmeli hibrit mısır tohumluğu üretimi yapılmıştır. İşletme, geçmiş yıllarda ayçiçeği ve yonca gibi bitkilerin tohumlarını da üretip ihtiyaç sahiplerine dağıtımını gerçekleştirmiştir.

İşletme aynı zamanda kuruluşundan günümüze birçok hayvan ırkının yetiştirilmesine ev sahipliği yapmış, çevre yerleşim alanlarına ve ülkeye farklı hayvan ırklarını tanıtmıştır. Son yıllarda Amerika'dan getirilen Simental cinsi sığırlar bunun en güzel örneğidir. İşletmede, yetiştiriciliği yapılan sığır varlığının kaba yem ihtiyacını karşılamak amacıyla kuru fiğ otu, silaj mısır, tritikale ve yonca gibi yem bitkilerinin üretimi de yapılmıştır.

İşletmenin özel kesime kiralanması sonrasında yönetimince çiftliğin meyvecilik alanında faaliyetlerini sürdürmesi kararı alınmıştır.

3.2.Tahirova Tarım İşletmesinin Sosyo-Ekonomik Etkileri

Tahirova Tarım İşletmesi'nin özel kesime kiralanıncaya kadar olan dönemde bulunduğu yöreye sosyo-ekonomik etkileri aşağıda ele alınacaktır. Kiralanma sonrası faaliyet alanı ise ayrı bir başlık altında ele alınacaktır.

3.3.Yöre Çiftçisine Yönelik Eğitim Çalışmaları

Sertifikalı hububat tohumluğu tanıtım kampanyası çerçevesinde; Tarım İl ve İlçe Müdürlüklerinde; Tarım Kredi Kooperatifleri, TMO, Panko Birlik, Ziraat Odaları, Borsalar, özel TİGEM tohumluk bayileri, tarım gönüllüleri ve önder çiftçilere yazılı ve görsel medya mensuplarının da hazır bulunduğu toplantılarda işletme teknik personeline tanıtım yapılmıştır. İşletmece tarla günü düzenlenmiş, alanında uzman kişilerce gerekli bilgilendirmeler gerçekleştirilmiştir (Fotoğraf 2). Örnek vermek gerekirse; 21 Eylül 2011 Çarşamba günü, Balıkesir Üniversitesi Gönen Meslek Yüksek Okulu'nda Tarımsal İşletmecilik Programı'na uygulama alanı olarak seçilen arazide, 15 ayrı örnek ve deneme amaçlı çeltik ekimi yapılan parseller tek tek ziyaretçiler tarafından gezilmiş ve uzmanlar tarafından çeşitler hakkında bilgilendirme çalışması yapılmıştır.

*TARIM İŞLETMELERİNİN SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİNE YÖNELİK BİR İNCELEME:
TAHİROVA TARIM İŞLETMESİ*

İşletmede sertifikalı tarım işçisi yetiştirme kursları sonrası hizmet alımı ile çalışacak işçilerin teorik ve pratik eğitime tabii tutulmasına imkan sağlanarak, bu işçilerin işbaşına geldiklerinde doğabilecek maddi kayıplar, kalite bozuklukları ve gecikmelerin en aza indirilmesi amaçlanmıştır. İşletmede; çoğunlukla ihtiyaç sahibi bireyin kısa süreli de olsa misafir edilmesi, işletme ile yöre sakinleri arasında kaynaşma ve yakınlaşma sağlanmıştır. Çiftçiye yönelik bu tür faaliyetlerin, onların tarıma ve hayvancılığa bakış açılarının gelişmesi, daha kısa sürede istenilen verimi alabilmeleri, hangi koşulda hangi tarım aletlerini kullanacakları konusunda bilgi edinmeleri sağlanmıştır.

Fotoğraf 2: 2011 Yılı tarla günü çalışmaları

Kaynak: <<http://www.gonen.gov.tr>> sitesinden alınmıştır

3.4.Bakanlık Mensuplarına Yönelik Eğitim Çalışmaları

İşletmede Tarım Bakanlığı mensuplarının hizmet içi eğitimleri ile ilgili olarak her türlü teknik imkân sunulmuştur. Ülkemiz tarım hayatı ve ekonomisinin gelişimine hizmet edecek Bakanlık mensupları ve teknik elemanları işletmede uygulama eğitimlerini tamamlama fırsatı elde etmişlerdir.

3.5.Sertifikalı Tohum Tedariki Faaliyetleri

İşletme tarafından üretilen tarımsal ürünler, herkes tarafından kabul görmüştür. Bu ürünler ticari ürün olmayıp, stratejik ürün özelliğindedir. Bu itibarla işletmelerin faaliyetlerini tamamen ticari

koşullarda sürdürmesi beklenmemelidir. İşletme, birim alandan ve birim hayvandan alınan verimin artırılması hususlarında önemli görevler üstlenmiştir.

Gönen Ovası'nda yoğun bir şekilde çeltik ziraatı yapılmakta olup, ülkemizde ari sertifikalı çeltik tohumluğuna şiddetle ihtiyaç duyulmaktadır. İşletme sadece kendi imkanları ile Türkiye çeltik tohumu ihtiyacının % 50'sini sağlayacak potansiyele sahiptir. Buğday ekilişlerinde bölge çiftçilerinin ve un fabrikalarının tercih ettiği çok kaliteli ve verimi yüksek çeşitlerin üretimine devam edilmiş ve bunların tohumlukları dağıtılmıştır. Ayrıca bölgedeki Tarımsal Araştırma Enstitüleri ile sürekli temas ve işbirliği ile ümit veren yeni çeşitlerde denenerek desene alınmıştır. İşletmenin bulunduğu yörenin ekolojisi hibrit dane mısır tohumluğu üretimine çok elverişlidir. Avrupa ülkelerinde üretimi yapılamayan uzun periyotlu çeşitlerin üretimi rahatlıkla gerçekleştirebilmiştir.

3.6.Damızlık Hayvan Temini Çalışmaları

Tahirova Tarım İşletmesi'nin 2005-2012 yılları arasında toplam sığır mevcudu 5.637'dir. 7 yılda satılan toplam sığır sayısı 3.180 adettir. İşletme elindeki sığır varlığının yarısına yakınıni satış amacı ile elinde tutmuş, bu da dolaylı istihdam yaratmıştır.

3.7.İşletmenin İstihdama Katkısı

İşletmede 2011 yılında 18 daimi işçi ve 25'i memur olmak üzere toplam 43 kişi istihdam edilmiştir (Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2011 Yılı Brifing Raporu, 2012: 56). Ortalama 5 nüfuslu bir aile düşünüldüğünde 215 kadar bireyin geçim kaynağıdır. Bununla birlikte işletme dışarıdan hizmet alımı yaparak dolaylı istihdam yaratmıştır. İşletme çevresinden aldığı ve sattığı ürünler ile bu ürünlerin sanayi ve ticaretine dayanan dolaylı istihdamda yaratmıştır.

3.8.İşletmenin Yöre ve Ülke Ekonomisine Etkileri

İşletmenin Türk tarımı ve ekonomisine katkıları 1950'li yılların sonlarında başlamış ve Türk-Alman dostluğu çerçevesinde çalışmalarını sürdürmüştür. İşletmede bitkisel üretime dönük tarla tarımı ve hayvancılık için gerekli olan yemler olan çayır otu, yonca ve silajlık mısır üretimi yapılmıştır. İşletme TİGEM'e intikal ettikten sonra

*TARIM İŞLETMELERİNİN SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİNE YÖNELİK BİR İNCELEME:
TAHİROVA TARIM İŞLETMESİ*

hayvancılık çalışmaları yanında çevre ve bölge şartlarına uygun hububat, mısır, ayçiçeği ve yem bitkileri tohumluğu yetiştirerek ülke çiftçisinin hizmetine sunmuştur. İşletme uzun yıllar hibrit tohum ve damızlık hayvan yetiştirerek ülke çiftçisinin istifadesine imkân tanımıştır.

Fotoğraf 3: 1964 Yılında Tahirova Türk-Alman Örnek ve Tatbikat Çiftliği'nde yürütülen çalışmalardan örnekler

Kaynak: Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2012 Brifing Raporu, 2013

İşletme çevresi yerleşim birimlerinde ikamet eden 84 çiftçi ile yapılan anket neticelerine göre; işletme; “Tahirova Türk-Alman Örnek ve Tatbikat Çiftliği” döneminde her zaman yöre çiftçisi ile diyalog halinde bulunmuştur. Alman hükümetiyle işbirliği dönemi bittiğinde yavaş yavaş halka sunulan hizmetler azalmış, verilen hizmetler de halkı tatmin etmeyecek düzeyde kalmıştır. İşletmenin “ürettiği her türlü ürün ve hizmet konuları ile ilgili olarak çevre çiftçisi ve çiftçi örgütleri ile üretim ve tanıtım amaçlı işbirliğine girmek, yurt içi ve yurt dışındaki kişi ve kuruluşlarla işbirliği yaparak her türlü mal ve hizmeti temin etmek, bunları pazara hazırlayarak iç ve dış pazarlarda değerlendirmek” gibi görevlerini tam olarak yerine getirmediği sonucuna ulaşılmıştır. İşletmenin çevre köylerde yaşayan halka fazla iş imkanları sunmadığı; işletmeden iş makinesi kiralaması halinde çok yüksek ücret talep edildiği; daha çok ihale usulü çerçevesinde işletme ile iş yapan kişilerin, ihaleyi kazandığı taktirde getireceği işçilerle işlerin yürütüldüğü belirtilmiştir. Çevre köylerde yaşayan çiftçilerde, işletmenin özel sektöre devredilmesi sonrası daha fazla iş sahası açacağı ve istihdamı arttıracığı kanısı yaygındır.

İşletmenin kiralanmadan önce yukarıda sayılan etkileri yanında yöre ve ülkeye olan diğer katkılarını şu şekilde sıralayabiliriz:

a. İşletme ana yolların kenarında bulunduğu için her zaman bir vitrin görevi görmüştür. İşletmede çiftçilere bitki yetiştirme tekniklerindeki yeni uygulamalar, demonstratif mahiyetteki denemeler, her çeşit sulama metotları, bitki korumada kullanılan yeni ilaçlar, tekniğe uygun ilaçlama ve gübreleme konularında önemli bilgiler aktarılmıştır.

b. Tarımsal işletmede yeni çeşitler denenerek bunların tanıtımı çiftçilere yerinde yapılmıştır.

c. İşletme arazilerinde üniversiteler ve Tarımsal Araştırma Kuruluşları deneme ekilişlerini yapabilmekteydi.

d. Çiftçilere makine barem fiyatı üzerinden, ihtiyaç duydukları traktör ve diğer tarım alet ve makinelerini kiralayarak, tarımsal faaliyetlerin zamanında en uygun alet ve makineyle yerine getirilme imkanları sağlanmaktaydı.

e. İşletme arazisine Gönen Çayı'ndan su alınmasıyla, sulama imkanı olmayan komşu çiftçi arazilerinden 2.000 dekar kadar arazi işletme arazisinden geçen su ile sulama imkanına kavuşmuştur.

f. Meslek liseleri öğrencileri okul döneminde, Ziraat ve Veteriner Fakültesi öğrencileri de yaz döneminde stajlarını işletmede yaparak önemli tatbiki bilgiler edinmekteydiler.

g. İşletmede; Tarım Bakanlığı merkez ve taşra teşkilatlarına atanan veteriner, ziraat mühendisi ve teknisyenlerin, meslekleriyle ilgili konularda iki ay süreli uygulamalı hizmet içi eğitime alınarak bilgi ve becerilerinin artırılmasına çalışılmaktaydı.

4.İŞLETME ÇEVRESİ KÖYLERDE UYGULANAN "TAHİROVA TARIM İŞLETMESİ'NİN SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİ" ADLI ANKET FORMUNUN SONUÇLARINA İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

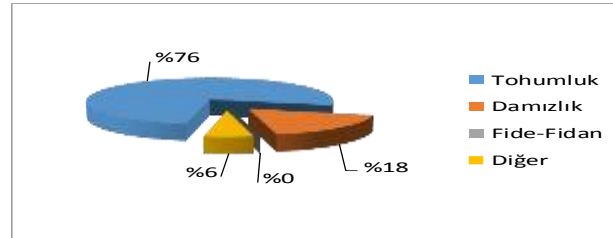
Çifteçeşmeler, Denizkent, Misakça, Gebeçınar, Havutça, Kınalar ve Ulukır köylerinde (Şekil 2) ikamet eden 84 çiftçinin katılımıyla gerçekleştirilen, kapalı uçlu soru yöntemiyle hazırlanan, karşılıklı görüşme yöntemiyle anket uygulanmıştır. Böylece halkın Tahirova Tarım İşletmesi'ne bakışı, işletmenin etkileri, çiftçilerin TİGEM'i ne kadar tanıyıp tanımadıkları, herhangi bir işbirliği yapılmak istenirse izlenilecek yolun ne olduğu gibi konularda bilgilerini ölçmeye dayanan anketler

Tablo 3: Anket yapılan köylerde ankete katılan çiftçilerin demografik özellikleri

Demografik Göstergeler	Sayı	Oran (%)
Cinsiyet		
Bay	76	90.4
Bayan	8	9.6
Eğitim Durumu		
Okur-yazar değil	16	19.04
İlkokul mezunu	29	34.52
Ortaokul mezunu	21	25
Lise ve dengi okul mezunu	15	17.87
Ön lisans mezunu	2	2.38
Lisans mezunu	1	1.19
Yaş		
18-25	8	9.53
26-34	23	27.38
35-44	22	26.19
45 ve üzeri	31	36.90
Aylık Gelir(TL)		
1-499	3	3.57
500-999	17	20.24
1000-1499	47	55.95
1500-1999	9	10.72
2000+	8	9.52

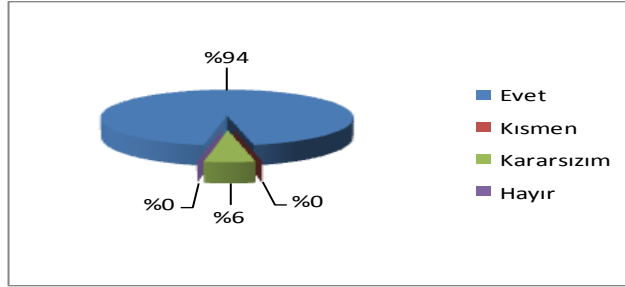
4.2. Anket Neticesinde Elde Edilen Bulgular ve Yorum

Ankete katılan çiftçilerin “Tahirova Tarım İşletmesi’nin hangi mal ve hizmetlerinden yararlanıyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde, çiftçilerin % 76’sının Tahirova Tarım İşletmesi’nin “Tohumluk” hizmetlerinden yararlandıkları ortaya çıkmaktadır. Ankete katılanların % 18’lik kısmı da “Damızlık” faaliyetlerinden yararlandıklarını belirtmişlerdir. Çiftçiler işletmede “Fide-Fidan” satımı olmadığından bu hizmetten yararlanamamaktadırlar. Çiftçilerin % 6’lık kısmı da “Diğer” seçeneğini tercih etmişlerdir (Şekil 3).

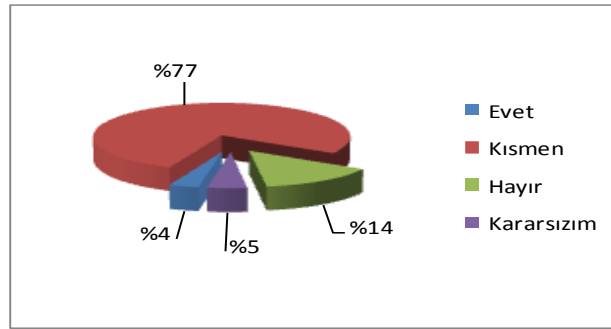
Şekil 3: Tahirova Tarım İşletmesi’nin mal ve hizmetlerinden yararlanma durumunun oransal dağılımı

**TARIM İŞLETMELERİNİN SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİNE YÖNELİK BİR İNCELEME:
TAHİROVA TARIM İŞLETMESİ**

Şekil 4: Tahirova Tarım İşletmesi'nden alınan tohumlukların beklentileri karşılama durumunun oransal dağılımı

Ankete katılanların “Tahirova Tarım İşletmesi'nden aldığınız tohumluklar beklentilerinizi karşılıyor mu?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; işletmeden alınan tohumların beklentileri karşıladığı net olarak ortaya çıkmaktadır. Genel amacı tohumluk ve damızlık yetiştiriciliği olan işletmede sertifikalı tohum üretimi çiftçilerin isteklerini karşılamakta ve verimi arttırmaktadır. Katılımcılar bu soruya % 94'lük bir oranla “Evet” cevabı vermiş, % 6'lık kısmı ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir (Şekil 4).

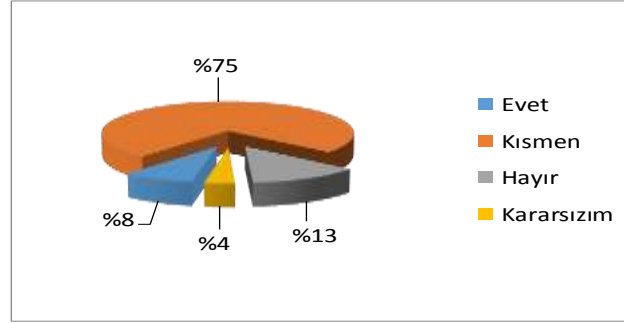

Şekil 5: Dağıtılan sertifikalı tohumluk fiyatlarının piyasaya göre uygunluk durumunun oransal dağılımı

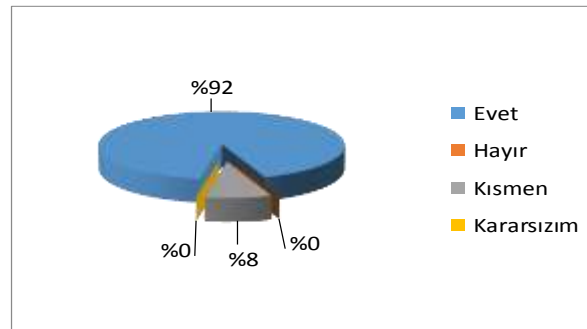
Deneklerin “Dağıtılan sertifikalı tohumluk fiyatları piyasaya göre uygun mu?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; çiftçilerden olumlu cevaplar alınamamıştır. Çiftçilerin verdikleri cevaplar arasında % 77'lik oranla “Kısmen” seçeneği ilk sırada yer almıştır. Ayrıca çiftçiler dışarıdan daha makul fiyatlarda tohumluk bulabildiklerini, ancak işletme tohumlarının sertifikalı oluşu nedeniyle fiyatının yüksekliğine rağmen

cezp edici olduğunu belirtilmiştir. Tahirova Tarım İşletmesi'nden aldığı tohumların beklentilerini karşıladığını söyleyenlerin oranı % 4 iken, çiftçilerden % 14 oranla “Hayır” cevabı alınmıştır. “Kararsızım” diyenlerin oranı ise % 5'tir (Şekil 5).

Ankete katılanların, “Tahirova Tarım İşletmesi'nden alınan tohumluklardan elde ettiğiniz ürünün satış fiyatı ile sertifikasız tohumluklardan elde edilen ürünün satış fiyatı farklı mıdır?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde, % 75'lik oranla evet lehine “Kısmen” cevabı alınmıştır. Çevre köylerdeki çiftçiler, ürettikleri ürünleri almaya gelenlerin kaliteden çok fiyatı öncelik olarak aldıklarını, bu nedenle üretilen ürünün kalitesinin fiyatını çok değiştirmedeği görüşünü savunmuşlardır. Bu soruya “Evet” cevabını verenler % 8 oranında iken, “Hayır” cevabı verenler %13, “Kararsızım” cevabını verenler de % 4 oranında olduğu anlaşılmıştır (Şekil 6).

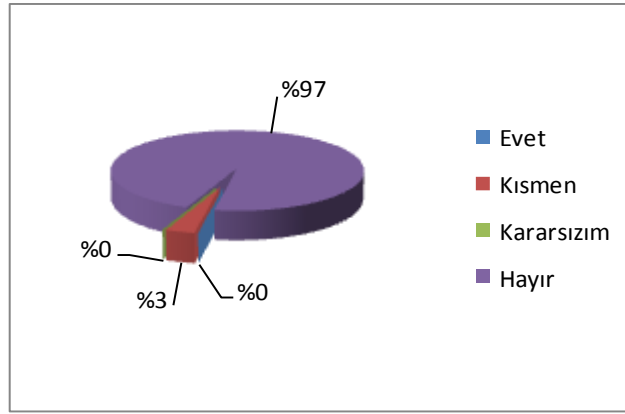
Şekil 6: Tahirova Tarım İşletmesi'nden alınan tohumluklardan elde edilen ürünün satış fiyatı ile sertifikasız tohumluklardan elde edilen ürünün satış fiyatı arasındaki farka ilişkin görüşler

Şekil 7: Tahirova Tarım İşletmesi'nin yörede örnek teşkil etme durumunun oransal dağılımı

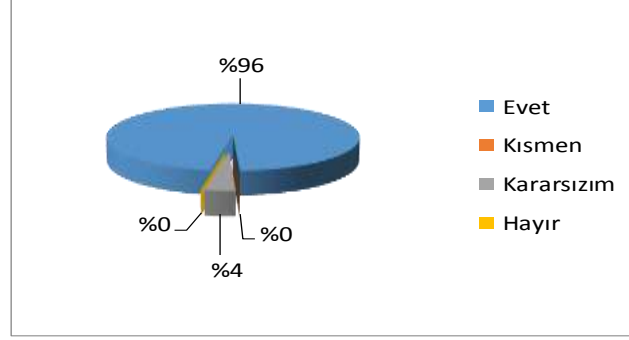
**TARIM İŞLETMELERİNİN SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİNE YÖNELİK BİR İNCELEME:
TAHIROVA TARIM İŞLETMESİ**

Ankete katılan çiftçilerin “*Tahirova Tarım İşletmesi'nin bölgede örnek teşkil ettiğini düşünüyor musunuz?*” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; İşletme'nin tarımsal uygulamalar bakımından yörede örnek teşkil ettiğini açıkça ortaya çıkmaktadır. Bilindiği üzere Tahirova Tarım İşletmesi yörede, devlet eliyle, sertifikalı tohum ve damızlık hayvan üretimi yapan tek kuruluştur. En yakın tarım işletmesi Çanakkale İli'nde Çanakkale-Ezine karayolu üzerinde yer almaktadır. Ankete katılan çiftçilerin % 92'lik bir kesimi bu soruya “Evet” cevabı verirken, % 8'inin ise “Kısmen” cevabı verdiği görülmüştür (Şekil 7).

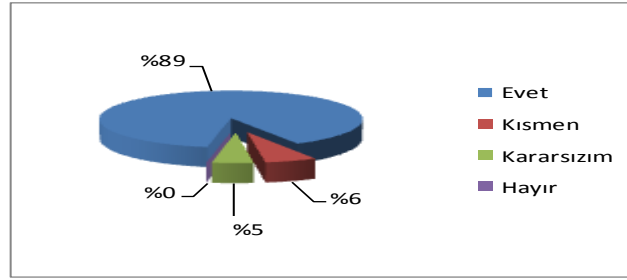
Şekil 8: Tahirova Tarım İşletmesi tanıtım faaliyetlerinin yeterliliğine ilişkin görüşlerin oransal dağılımı

Ankete katılan çiftçilerin “*Tahirova Tarım İşletmesi tanıtım faaliyetlerinin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?*” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde, İşletme tanıtım faaliyetlerinin yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ankete katılanların % 97'si “Hayır” cevabı vermiştir. İşletmenin etki alanının daha geniş olması gerekirken, çevre yerleşim yerlerine dahi bilgilendirme çalışmaları son yıllarda azalma gösterdiği, bu sebeple zaman zaman yapılan bilgilendirme çalışmalarının amacına ulaşmamış olduğu sonucuna varılmıştır. Tahirova Tarım İşletmesi son kez tanıtım faaliyetini 2011 yılında Gönen Tarım Fuarı'nda gerçekleştirmiştir. Bunun yanında ankete katılan çiftçiler bu maddeye % 3'lük bir oranla “Kısmen” cevabı vermiştir (Şekil 8).

Şekil 9: Tahirova Tarım İşletmesi'nin özel sektöre kiralanmasını isteyenlerin oransal dağılımı

Ankete katılanların “Size göre, Tahirova Tarım İşletmesi özel sektöre kiralanmalı mıdır?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; Tahirova Tarım İşletmesi'nin özel sektöre kiralanması gerektiği ağırlıklı olarak dile getirilmiştir. Hatta ankete katılanların % 96’lık bir oranla bu maddeye “Evet” cevabı vermişlerdir. İşletme; “Tahirova Türk-Alman Örnek ve Tatbikat Çiftliği” döneminde Türk çiftçisine 20 yıl boyunca yapılan fayda ve hizmetleri kendisine daima vizyon edinmiştir. İş ahengi ve çalışma prensipleri bakımından o dönemin izleri hem İşletmede hem de bulunduğu yörede hala devam etmektedir. Çevre yerleşim yerlerinde yaşayan insanlar 1960’lı yıllar ve sonrasında işletmenin çok fazla iş imkanı sunduğunu, bir çok çalışmada işbirliği yapıldığını, çok cüzi rakamlarla işletmeden araç kiraladıklarını belirtmişlerdir.

Şekil 10: İşletme çalışanlarıyla kolayca diyalog kurabilme durumuyla ilgili görüşlerin oransal dağılımı

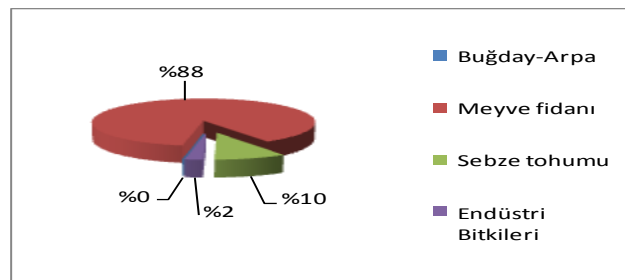
Ayrıca Türk-Alman Örnek ve Tatbikat Çiftliği zamanında tohumluk ve damızlık fiyatlarının çok makul düzeyde olduğunu vurgulamışlardır. Bugünle kıyaslanamayacak şekilde yakın geçmişte

**TARIM İŞLETMELERİNİN SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİNE YÖNELİK BİR İNCELEME:
TAHİROVA TARIM İŞLETMESİ**

halkın yararına çalışan bir kuruluş olduğunu vurgulamışlardır. Ankete katılan çiftçiler bu maddeye % 4'lük bir oranla "Kararsızım" cevabı vermiştir (Şekil 9).

Ankete katılan çiftçiler; "İşletme çalışanlarıyla kolayca diyalog kurabiliyor musunuz?" sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; % 89'luk oranla "Evet" cevabı verilmiştir. Ankete katılan kişiler mesai saatlerinde telefon ile ya da idari binaya giderek istedikleri diyalogu kolayca kurabildiklerini belirtmişlerdir. Bununla birlikte ankete katılanların bu maddeye % 6'lık bir oran ile "Kısmen", % 5'lik bir oranla da "Kararsızım" cevabını vermiştir (Şekil 10).

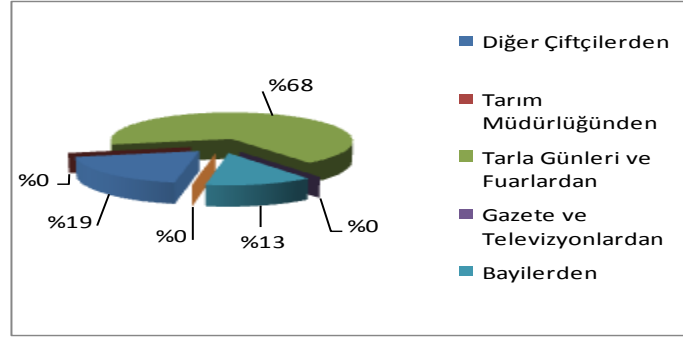
Ankete katılanların "TİGEM bayilerinde ne tür tohumlukları bulmak istersiniz?" sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; çiftçiler Tahirova Tarım İşletmesi'nden endüstri bitkileri (ayçiçeği) ve tahıl (buğday-arpa-mısır) tohumlarını kolayca bulurken, meyve fidanı ve sebze tohumu üretiminin yapılmamasından dolayı bu tarım ürünlerini bulamadıklarını belirtmişlerdir. Ankete katılan çiftçiler işletmenin bulunduğu iklim koşulları ve sulama olanakları sayesinde sebze tohumu ve meyve fidanı yetiştiriciliğinin yapılmasına oldukça elverişli olduğunu vurguladı. Bu maddeye verilen cevaplar ışığında deneklerin % 88'lik kesimi "Meyve Fidanı", % 10'luk kesimi "Sebze Tohumu" ve % 2'lik kesim de "Endüstri Bitkileri" tohumu bulmak istediklerini söylemişlerdir (Şekil 11).

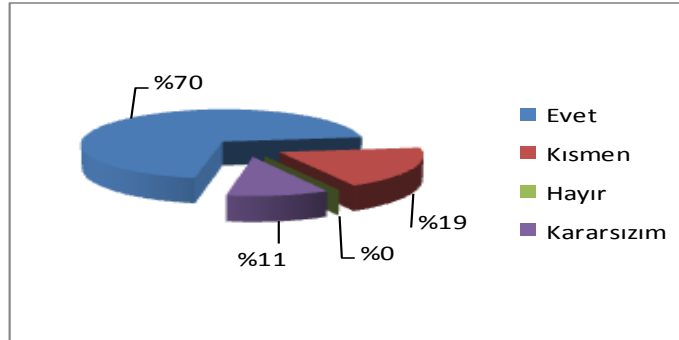
Şekil 11: TİGEM bayilerinde ne tür tohumlukları bulmak isteyenlerin oransal dağılımı

Ankete katılanların "TİGEM'in yaptığı çalışmalardan (tohumluk çeşitleri, yeni tarım teknikleri, alet ve ekipman gibi) nasıl haberdar oluyorsunuz?" sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; % 68'lik

oranla “Tarla Günleri ve Fuarlardan”, % 19 oran ile “Diğer Çiftçilerden”, % 13’lük oranla “Bayilerden” cevabını alınırken, “Gazete ve Televizyonlardan”, “Tarım Müdürlüğünden”, “Diğer Tarım Kuruluşlarından” cevaplarına rastlanılmamıştır. Buradan da İşletmenin yaptığı çalışmalarda çiftçiler ile arasında kuvvetli bir iletişim kuramadığını ve daha çok ticari bir amaç taşıdığı anlaşılmaktadır. İşletmenin görevleri arasında yer alan, ürettiği her türlü ürün ve hizmet konuları ile ilgili olarak yöre çiftçisi ve çiftçi örgütleri ile işbirliği eski önemini kaybetmiştir. Çevre köylerde yaşayanlar işletmenin hizmetlerinden eskisi kadar haberdar olamamaktadır (Şekil 12).

Şekil 12: TİGEM'in yaptığı çalışmalardan haberdar olanların oransal dağılımı

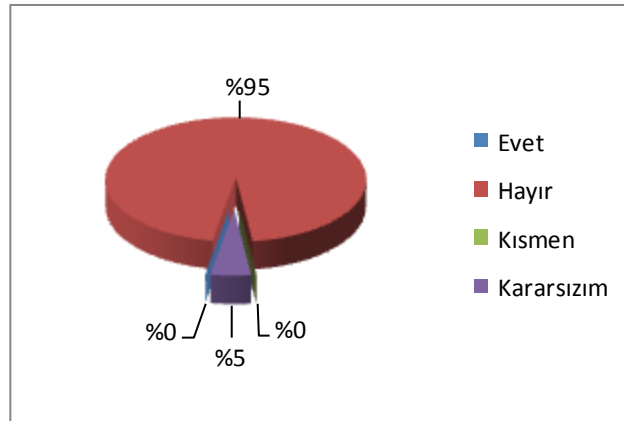
Şekil 13: Tahirova Tarım İşletmesi'ni hayvancılık konusunda bölgede örnek teşkil ettiğini düşünenlerin oransal dağılımı

Ankete katılan çiftçilerin “Tahirova Tarım İşletmesi hayvancılık konusunda bölgede örnek teşkil etmekte midir?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; % 70’lik oranla “Evet” yanıtı alınmıştır. Tarım işletmelerinin asıl amaçlarının başında gelen hayvancılık faaliyetleri

*TARIM İŞLETMELERİNİN SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİNE YÖNELİK BİR İNCELEME:
TAHİROVA TARIM İŞLETMESİ*

yılların vermiş olduğu tecrübe, kullanılan son teknoloji ve kültür ırkı hayvanlar ile sürdürülmektedir. Bu tespit çiftçilerce de tasdik edilmektedir. Bu tablo ankete katılan çiftçilerin bu maddeye % 19'luk oranla “Kısmen”, % 11'lik oranla da “Kararsızım” cevabı vermişlerdir (Şekil 13).

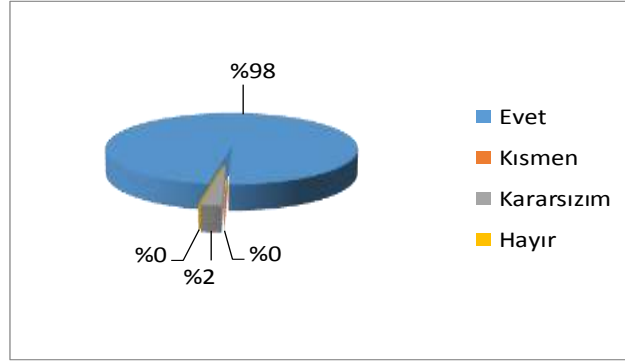
Ankete katılanların “*Tahirova Tarım İşletmesi'nden istendiği zaman damızlık hayvan alabiliyor musunuz?*” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; bu maddeye % 95'lik oranla “Hayır” cevabı verildiği görülmektedir. Hayvancılık ünitesinde yetiştirilen hayvanların her zaman satışı olmamakla beraber, satışa çıkıldığında da satış listesinde alıcıların adının bulunması gerektiği vurgulandı. Bu satışın tamamlanmasının 3 yılı bulabildiği belirtildi. Ayrıca ankete katılanlar bu soru maddesine % 5'lik bir oranla “Kararsızım” cevabını vermişlerdir (Şekil 14).

Şekil 14: Tahirova Tarım İşletmesi'nden istendiği zaman damızlık hayvan alabilenlerin oransal dağılımı

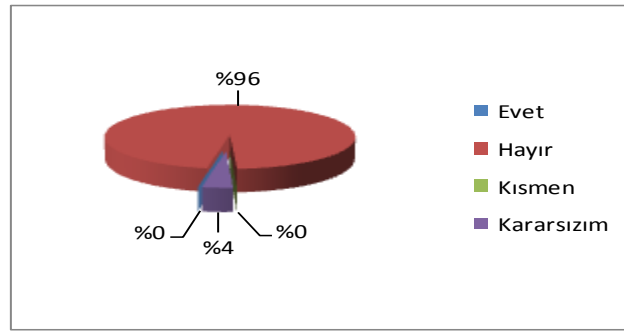
Ankete katılan çiftçilerin “*Tahirova Tarım İşletmesi'nde çalışanlar hayvancılık konusunda bölge çiftçisine eğitim vermeli midir?*” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; çiftçiler % 98'lik oranla “Evet” cevabı vermişlerdir. Bilindiği üzere TİGEM'in görevleri başında, çalışma konuları ile ilgili beceri kazandırma seminerleri ve kursları düzenlemek veya düzenlemek gelmektedir. Çevre yerleşim yerlerinde yaşayanların bilgi ve beceri kazandırma kurslarına çok olumlu yaklaşım

sergiledikleri görülmüştür. Ayrıca bu soru maddesi için % 2'lik bir kesim de “Kararsızım” cevabını vermiştir (Şekil 15).

Şekil 15: Tahirova Tarım İşletmesi'nde çalışanların hayvancılık konusunda bölge çiftçisine eğitim vermesini isteyenlerin oransal dağılımı

Ankete katılan çiftçilerin “Tahirova Tarım İşletmesi'nde satılan damızlık hayvan fiyatları uygun mudur?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; % 96'lık oranla “Hayır” cevabı alınmıştır. Diğer satış yerlerinde aynı yaş ve aynı ağırlıktaki bir sığır ortalama 5.000-5.500 Türk lirası iken, işletmede bu fiyatın 7.500 Türk lirası civarında seyrettiği vurgulanmıştır.

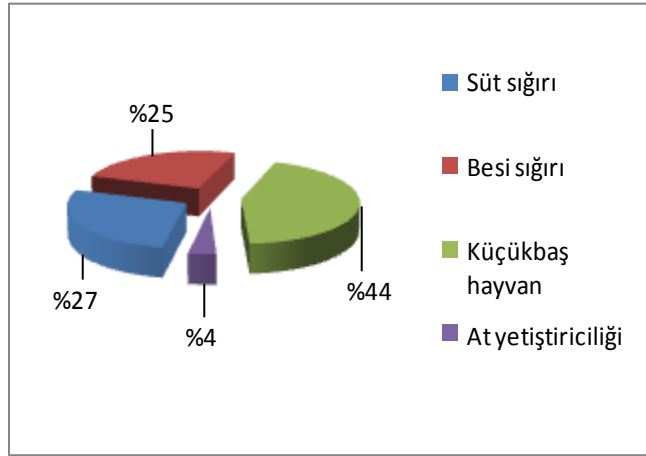

Şekil 16: Tahirova Tarım İşletmesi'nde satılan damızlık hayvan fiyatlarını uygun bulanların oransal dağılımı

**TARIM İŞLETMELERİNİN SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİNE YÖNELİK BİR İNCELEME:
TAHİROVA TARIM İŞLETMESİ**

İşletme zaman zaman yaptığı kampanyalar ile toplu satışlar düzenlenmekte, bu dönemlerde damızlıkları indirimli olarak almak mümkün olmuştur. Bu maddeye çiftçilerin % 4'lük bir oranla da "Kararsızım" cevabını vermişlerdir (Şekil 16).

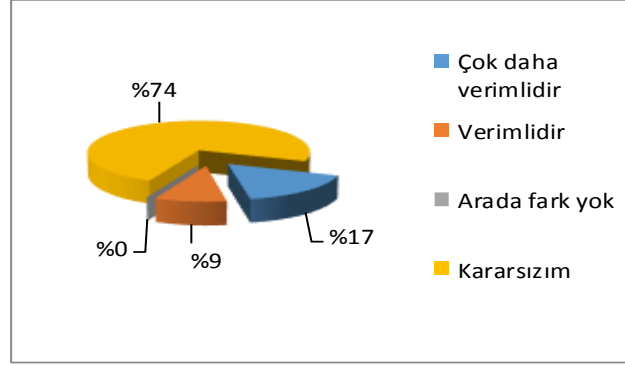
Ankete katılan çiftçilerin "Tahirova Tarım İşletmesi'nce hangi tür hayvanlar yetiştirilip dağıtılsın istiyorsunuz?" sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; % 27'lik oranla fiyatlar makul olduğu sürece "Süt sığırı", % 25'lik oranla "Besi sığırı", % 44'lük oranla "Küçükbaş hayvan" cevabı alınmıştır. Süt ve besi sığırı yetiştiriciliği zaten yapılmakta ve yeterli olmakta, ancak küçükbaş hayvan üretimi yapılmamaktadır. Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği yapılması halinde çiftçilerin memnun olacağı kanısına varılmıştır. At yetiştiriciliği ise fiyatlarının çok pahalı ve kullanım alanının da dar olması sebebiyle % 4'lük oranla tercih bulmuştur (Şekil 17).

Şekil 17: Tahirova Tarım İşletmesi'nde hangi tür damızlık hayvanın yetiştirilip dağıtılmasını isteyenlerin oransal dağılımı

Ankete katılan çiftçilerin "Tahirova Tarım İşletmesi'nden aldığınız damızlıkların verimi, piyasadakilere göre nedir?" sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; çiftçilerin % 74'lük oranla "Kararsızım", %17'lik oranla "Çok daha verimli", % 9'luk oranla "Verimli" seçenekleri tercih edilmiştir. Alınan cevaplardan yola çıkarak işletmenin hayvancılık konusunda başarılı bulunduğu, ürettiği ve ithal

ettiği damızlıkların veriminin çok yüksek olacağı şeklinde genel bir kanaate ulaşılmıştır (Şekil 18).

Şekil 18: Tahirova Tarım İşletmesi'nden alınan damızlıkların verimi ile piyasadaki damızlıkların verimine ilişkin görüşlerin oransal dağılımı

Buraya kadar yapılan açıklamaların ışığında; yöre çiftçilerinin Tahirova Tarım İşletmesinden yeterince yararlanamadıkları, işletmenin çiftçiler ile bilgi alışverişinin zayıf olduğu; çiftçilerden alacağı ürünleri kıymetlendirmek için tesisler kurmak, kurulanlara iştirak etmek gibi girişimlerinin olmadığı; ürettiği her türlü ürün ve hizmet konuları ile ilgili olarak yöre çiftçisi ve çiftçi örgütleri ile üretim ve tanıtım amaçlı işbirliğine girmediği; çalışma konuları ile ilgili beceri kazandırma seminerleri ve kursları düzenlemek veya düzenletmek gibi girişimlerinin fazla olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Özel kesime kiralanın Tahirova Tarım İşletmesi'nin yöre sakinleri ve ülke tarım ekonomisi açısından daha yararlı hale geleceği konusunda yaygın bir kanaate ulaşılmıştır. Bu bağlamda çevre köylerde yaşayan halkın hem tarım aletlerini işletmeye kiralama fırsatı bulacaklarını, hem de işletmede işçi statüsünde iş bulabileceklerini vurgulamışlardır.

4.3. Anadolu Etap Tahirova Çiftliği Yetkilisiyle Yapılan Görüşme İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Anadolu Etap Tahirova Çiftliği yetkilisi ile yapılan görüşme neticesinde; Anadolu Etap Tahirova Çiftliği'nin ekonomik ve sosyal

*TARIM İŞLETMELERİNİN SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİNE YÖNELİK BİR İNCELEME:
TAHIROVA TARIM İŞLETMESİ*

etkilerini devam ettireceği ve hatta bunları katlayarak, yöre ve bölge çiftçisine yararlı olmaya çalışacağı izlenimi edinilmiştir.

Görüşme yapılan yetkili, “Anadolu Etap Tahirova Çiftliği, Tahirova Tarım İşletmesi’nin faaliyet halindeki ekonomik etkilerini tam olarak devam ettirmeyecek. Bakıldığında şu an için çevre köylerden çok fazla işçi ile birlikte çalışıyoruz. Tahirova Tarım İşletmesi’nin önceden yapmış olduğu tohumsal ve hayvansal üretim bizde olmayacak. Sadece meyve üzerine çalışan bir işletme konumunda olacağız. Şuan arazi tesviye çalışmalarımız son hızla devam ediyor. Aynı anda 45 traktör tesviye çalışmalarında görev almış durumda. Çeltik tavalarını tesviye etme çalışmalarına devam ediyor” dedi.

“Çanakkale’de 6 bin dönümlük Kumkale Tarım İşletmesi’nin arazisi de bizim elimizde. Bu bağlamda iki işletme arasına ilerleyen süreçte bir fabrika yapılması planlanmaktadır. Bu fabrikadan çevredeki insanların istihdam anlamında yararlanması öncelikli amacımız olmakla beraber, bu fabrika küçük bir işletme olmayacak. Anadolu Etap Tahirova Çiftliği 10 bin dönüm, Çanakkale Kumkale Tarım İşletmesi 6 bin dönüm olmak üzere toplamda 16 bin dönüm. Fabrika meyve suyu konsantresi üzerine kurulmuş olacak. Üretmeyi düşündüğümüz meyveler; şeftali, kiraz, elma, erik, armut, vişne olacaktır” dedi. Görüşme neticesinde, Anadolu Etap Tahirova Çiftliği, Tahirova Tarım İşletmesi’nin tarım ve hayvancılık faaliyetlerini devam ettirmeyeceğini, sadece meyvecilik ve kurulacak fabrika ile de meyve suyu konsantresi üzerine bir çalışma yürüteceği sonucuna ulaşıldı.

Yapılan görüşmede yetkili; “Tahirova Tarım İşletmesi’nde kullanılan tarım alet ve makinelerden bu işletmenin mülk defterinde kayıtlı olanları hariç geri kalan aletler bizden. Bunlara ek olarak çevre köylerden kiraladığımız 45 adet traktör şuan için faaliyet halinde”. Bununla birlikte; “Anadolu Grup olarak meyveleri, yumuşak çekirdekli ve sert çekirdekli olarak ayırıyoruz. Yumuşak çekirdekli İtalyan danışmanlarımız aracılığıyla yetiştirirken, sert çekirdekli ürünlerimizin danışmanı İspanyol. Danışmanlarımız yabancı olduğu için Türkiye’de olmayan, yurt dışında faaliyet gösteren bazı sistemleri ülkemize getiriyoruz. Çanakkale Ezine ilçesindeki işletmemize baktığımızda sadece bilgisayar sistemi üzerinden gübre, su miktarı ve verileceği saat girildiğinde istenilen parsellerde, istenilen yöntemlerle

verilmesi gerçekleşiyor. Oradaki düzen yerine oturdu, zamanla buradaki düzen de her yönüyle yerine oturacaktır” dedi.

Yapılan görüşmede yetkili; “Sulama faaliyetlerinde kullanılan yöntemler, kullanılan su kaynakları aynen kalacak. Bunlara ilaveten, damlama sistemi getirilecek, bilgisayar sistemli uzaktan yönetim panelleri bu işletmede de uygulanacak. Bizim bu işletmede önemli sorunlarımızdan biri; daha önce burada çeltik tarımının yapılıyor olmasıdır. Damlama sistemi bu yüzden tam olarak isteklerimize karşılık vermeyecek gibi duruyor” dedi.

Görüşmede yetkili, “Anadolu Etap Tahirova Çiftliği’nin çevreye katkısı ilk olarak iki işletme arasına kurulacak olan fabrika ile sağlanacaktır. Bunun dışında her zaman çevre yerleşim yerlerinde yaşayan halk ile işbirliği içinde olunacak, hem onların para kazanması sağlanacak, hem bizim işlerimizin yürütülmesi sağlanacak. Çevre yerleşim yerlerinde yaşayan vatandaşlar, daha önce bu çevrede meyve üretimi yapan çiftçiler olmadığı için, meyveciliğe yabancı oldukları, Anadolu Etap Tahirova Çiftliği ile birlikte meyvecilikte girişimde bulunacaklarını söylüyorlar. Bunun dışında hem ülkeye katkısı, hem de çevreye sağladığı katkı değerlendirildiğinde, farklı tarımsal sistemleri ülkemize getiriyoruz. Bu da modernizasyonu doğuruyor. Anadolu Grup’un hedefleri sadece Coca-cola ile sınırlı kalmayıp, yurt dışına açılmak da var. Yurt içinde toplam 22 bin dönüm arazimiz mevcut. Bu arazinin 60-70 bin dönümlük arazilere çıkartılması planlanıyor. Eğer bu planlar gerçekleşirse tabi ki ihracata gireceğiz, bu da döviz açısından ülkemize bir katkı sağlayacaktır” dedi.

Görüşmede yetkili, “Bundan sonra yapacağımız çalışmalara yönelik çevreyi bilgilendirme işlemine henüz tam olarak giremedik. Bunun nedeni de daha tam olarak kurulamamış olmamızdan kaynaklanıyor. Bunun dışında yoğun çalışmamızı görüp gelenlere bilgi aktarımı yapılıyor, çalışmaların ne olduğunu, Anadolu Etap Tahirova Çiftliği’nin nereye gittiği hakkında bilgilendirme yapılıyor” dedi. Yanı sıra, “İşletmenin yapı ve tesis varlığında farklılaşmaya gidilecek. Mevcut olan lojmanların restorasyonu, çevre düzenlemesi üzerine yoğunlaşılacak. Şuan için dikili olan arazi 800 dönüm. İlerleyen dönemlerde 10 bin dönüme çıktığında mühendis ihtiyacımız artacak,

*TARIM İŞLETMELERİNİN SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİNE YÖNELİK BİR İNCELEME:
TAHIROVA TARIM İŞLETMESİ*

çalışan işçi sayımız artacak, belki onlara uygun 1+1 prefabrik daireler yapılabilir” dedi.

Görüşme sonucunda elde edilen bulgulara göre; devlet eliyle işletilen Tahirova Tarım İşletmesi’ne nazaran çiftliğin çevre köylere daha fazla yararlı olacak bir sistem ve yapılanma içinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Tahirova Tarım İşletmesi’nde hayvancılık ve tahıl tarımı gibi tarımsal faaliyetler yürütülmeyecek, sadece meyve üretimi üzerine yoğunlaşılacağı sonucuna varılmaktadır. Anadolu Etap Kumkale Çiftliği ile Anadolu Etap Tahirova Çiftliği arasında kurulacak meyve suyu fabrikasının büyük istihdam sağlayacağı, ülkeye ve çevresine yararlı olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun da Güney Marmara Bölümü meyveciliğine yeni bir boyut kazandıracığı ve modern meyvecilik tekniklerin bölge çiftçisine ulaşmasını sağlayacağı açıktır. Ayrıca meyve işleme sanayinin daha da gelişmesine katkı sağlayacaktır.

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

TİGEM’in Kamu İktisadi Kuruluşundan İktisadi Devlet Teşekkülü statüsüne alınmakla özelleştirilmesi ya da işletmelerinin kiralanması adına önemli bir adım atılmıştır. Bilançosu zarar gösteren, arazisi küçük işletmelerle ilgili kiralama süreci devam etmektedir. Tahirova Tarım İşletmesi Haziran 2013 tarihi itibariyle Anadolu Grubu’na 30 yıllığına kiralanmış durumdadır. İşletmenin iklim, toprak, su ve sulama şartları bakımından tarım ve hayvancılığa çok elverişli olmasının yanında önemli yollar üzerinde bulunması işletmeyi çok cazip kılmaktadır. Anadolu Etap Tahirova Çiftliği teknik personeli ile yapılan görüşme neticesinde; işletmenin bundan sonra sadece meyve üretimi yapacağı, damızlık hayvan ya da ve sertifikalı tohum üretimi yapmayacağı bilgisine ulaşılmıştır. Bu çerçevede fidanların dikimi yapılmaktadır. Çevre köylere yapılan anketler neticesinde çiftçilerin dahi Tahirova Tarım İşletmesi’nin özel kesime kiralanmasının istemesi hayli dikkat çekicidir. Kiralama süreci ile başlayan ve çevre köylerdeki çiftçilere iş imkanı sağlayan Anadolu Etap Tahirova Çiftliği’nin başlattığı çalışmalara yöre sakinleri de büyük bir destek vermektedir. Anadolu Etap Tahirova Çiftliği’nde meyvecilik geliştikçe ve meyve suyu fabrikası devreye girdiğinde yaratacağı istihdamın daha da artması beklenmektedir. Ayrıca Güney Marmara Bölümü’nde meyveciliğin daha fazla gelişimine katkı sağlayacağı açıktır.

Bu çalışma ışığında Anadolu Etap Tahirova Çiftliği'nin yöre ve ülke tarım ekonomisine olumlu etkilerinin daha fazla görülebilmesi adına getirilen öneriler şunlardır:

1. Çanakkale İli Ezine ilçesinde bulunan Anadolu Etap Kumkale Çiftliği ile Anadolu Etap Tahirova Çiftliği'nin çok değerli tarım topraklarına sahip olması Anadolu Grubu'nun kiralama talebinde etkindir. Anadolu Grubu'nun çalışmaları arasında meyve suyu üretiminin de bulunmasından dolayı bu işletmeler meyve üretimine yönelmişlerdir. Tahirova Çiftliği topraklarının meyve yetiştiriciliğine hazırlanması çok uzun uğraşlar gerektirecektir. Anadolu Grubu bu işletmeleri 30 yıllığına kiralamasından dolayı, işletme topraklarını kendi politikaları çerçevesinde işleyebilecektir. Ancak gerek çevre köylerde yaşayan insanlar ve gerekse bölge çiftçilerine yönelik sosyal ve ekonomik fayda ilkelerinden uzaklaşmamalıdır.

2. Yörenin ekolojik haritaları (don, tuzluluk, toprak tipleri, rüzgar vb.) hazırlanmalıdır. İşletmede hazırlanacak “don ve arazi kullanım haritaları” işletmede meyveciliğinin planlanmasına yardımcı olacaktır.

3. İşletme deniz kıyısında ve Gönen Çayı Delta Ovası'nda bulunmasından dolayı kuzey rüzgarlarını almaya müsait bir konumdadır. Kuzeyden gelebilecek soğuk rüzgarların don etkisi yaratmasının önüne geçebilmek için gerekli kesimlere rüzgar kıranların kurulması gerekmektedir.

4. Anadolu Etap Tahirova Çiftliği için üst düzeyde yetişmiş, alanında uzman ve yeterli sayıda personel ile çalışmak başlıca politika olmalıdır. Bu şekilde işletmenin sosyal ve ekonomik faydası artacaktır. Ayrıca işçi sorununun giderilmesi için Sertifikalı Tarım İşçileri Projesi (SETİP) gibi kurslardan sertifika almış işçi alımı yapılmalıdır.

5. İşletmede çok erkenci ve taşınmaya dayanıksız meyve çeşitlerinin yetiştiriciliğinden kaçınılmalıdır. Bunun yerine yola dayanıklı ve tüketici tercihlerini dikkate alan çeşitlerle uluslararası pazarlarda yer alma çabası içine girilmelidir.

6. İşletme içi mevcut drenaj sistemleri yetersiz ve bakımsızdır. İşletme kurulu drenaj sistemlerinin bir proje çerçevesinde modernizasyonu yoluna gidilmelidir.

**TARIM İŞLETMELERİNİN SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİNE YÖNELİK BİR İNCELEME:
TAHİROVA TARIM İŞLETMESİ**

7. İşletme içinde toplanan meyvelerin depolanabileceği ve uzun süreli saklanabileceği doğal depolar ve soğuk hava depoları inşa edilmelidir.

8. Anadolu Etap Tahirova Çiftliği sınırları içinde deniz kenarında bulunan 1.389 dekar arazi tarımsal faaliyetlerde kullanılamamakta olup, ıslaha muhtaçtır. Tarımsal açıdan kullanabilmek için; tuzlu taban suyunun drenaj ile uzaklaştırılması ve gerekli toprak ıslah çalışmalarının yapılması gerekmektedir.

9. Meyvecilikte bölgenin özelliklerini ve kalite garantisini sağlayacak ve tüketiciye güven verecek coğrafi işaretlerin alınması gerekmektedir.

10. İşletmede meyveciliğin, Güney Marmara Bölümü meyveciliğine katlı sağlayacak tür ve teknikleriyle örnek bir işletme olarak yapılandırılması yöre ve ülke meyveciliğine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Altundaş, M. (1999). "TİGEM; Dünü, Bugünü ve Geleceği", Türk Veteriner Hekimliği Dergisi, 11(3-4). Web: <http://www.tigem.gov.tr/Pages/İc-Mevzuat.aspx> ; 09.11.2012.
- Çelebi, H. (1971). *Malya Devlet Üretim Çiftliği Topraklarının Arazi Kullanma Kabiliyeti Yönünden Tasnifi ve Haritalanması*, Ankara Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları.
- Demirtaş, D.(1999). *Anadolu Tarım İşletmesi Topraklarının Önemli Fiziksel, Kimyasal Özellikleri ve Arazi Değerlendirmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Doğaner, S.(1992). "Türkiye’de Tarım İşletmeleri ve Faaliyetleri", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Dergisi*, Sayı:3, İstanbul.
- Efe, R.(1994). "Biga Yarımadasında Neotektoniğin Jeomorfolojik İzleri", *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı: 29, İstanbul.

- Efe, R.(1995). “Gönen Dolayında Gözlenen Çevre Sorunlarına Coğrafi Bir Yaklaşım”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü *Öneri Dergisi*, Sayı 2, İstanbul.
- Efe, R.(1997). “Gönen ve Çevresinde Coğrafi Şartların Gönen Çayı Rejimine Etkisi”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü *Öneri Dergisi*, Sayı 6, İstanbul.
- İnan, H.(2014). *Kuruluşundan Günümüze Tahirova Tarım İşletmesi'nin Sosyo-Ekonomik Etkilerinin Ekonomik Coğrafya Prensipleri Çerçevesinde İncelenmesi*, Yayınlanmamış Y. Lisans Tezi, Çanakkale: ÇOMU Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı.
- İzıdırak, R.(1984). *Türkiye (II. Cilt)*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Kazancı, N., Emre, Ö.; Erkal, T.; İleri, Ö.; Ergin, M. ve Görür, N.,(1999). "Kocasu ve Gönen Çayı Deltalarının(Marmara Denizi Güney Kıyıları) Güncel Morfolojileri ve Tortul Fasiyesleri", *MTA Dergisi*,121, 33-50.
- Koç, Y.(2000). “TİGEM'in Özelleştirilmesi ve Atatürk”, *Aydınlık Dergisi*, Sayı: 682.
- Okumuş, A.(2006). *Biga Çayı ile Gönen Çayı Ağzı Arasındaki Kıyının Kullanımı ve Planlaması*, ÇOMU Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale.
- Özşahin, E.(2009). *Marmara Denizi Havzası Deltaları*, Yayınlanmamış Y. Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı.
- Özşahin, E.(2011). “Gönen Havzasında Jeomorfolojik Birimlerle Arazi Kullanımı Arasındaki İlişki (Balıkesir)”, Adıyaman Üniversitesi *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:4, Adıyaman.
- Özşahin, E.(2013). “Gönen Çayı Deltası'nın Toprak Özelliklerinin Coğrafi Açından Değerlendirilmesi”, *EKEV Akademi Dergisi*, Sayı:57.

*TARIM İŞLETMELERİNİN SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİNE YÖNELİK BİR İNCELEME:
TAHİROVA TARIM İŞLETMESİ*

- Özşahin, E. ve Ekinci, D.(2013). Marmara Denizi Deltaları. III. Ulusal Jeomorfoloji Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Color Ofset, Hatay.
- Semiz, Y.(2009). "Atatürk Çiftlikleri ve Bunların Hazineye Devri", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı:155.
- Soykan, A. ve Cürebal, İ.(1999). "Gönen Çayı (Tahirova) ile Belkıs Tombolosu Arasının Kıyı Jeomorfolojisi", *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı: 34.
- Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü, 2007. Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2006 Brifing Raporu. Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü, Gönen.
- Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü, 2012. Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2011 Brifing Raporu. Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü, Gönen.
- Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü, 2013. Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2012 Brifing Raporu. Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü, Gönen.
- TİGEM, 2006. 2005 Yılı Faaliyet Raporu. Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
- TİGEM, 2007. 2006 Yılı Faaliyet Raporu. Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
- TİGEM, 2008. 2007 Yılı Faaliyet Raporu. Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
- TİGEM, 2011. 2010 Yılı Faaliyet RapSoru. Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
- TİGEM, 2012. 2011 Yılı Tohumculuk Sektör Raporu. TİGEM, Ankara.
- TİGEM, 2013a. 2012 Yılı Hayvancılık Sektörü Raporu. TİGEM, Ankara.
- TİGEM, 2013b. 2012 Yılı Tohumculuk Sektör Raporu, TİGEM, Ankara.s
- TİGEM, 2014. 2013 Yılı Faaliyet Raporu. Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü, Ankara.

YAŞAR, O.(2010). "1909, 1913 ve 1914 Tarım Sayımı İstatistiklerine Göre Osmanlı Devleti Son Döneminde ve Kale-i Sultaniye Sancağı'nda Tarımın Değerlendirilmesi", *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı Dergisi*, Sayı: 8-9, Çanakkale.

Yararlanılan İnternet Sayfaları

<http://www.tigem.gov.tr/Pages/Tarihce.aspx> (11.02.2012).

<http://www.tigem.gov.tr/Pages/Misyon-ve-Vizyon> (30.02.2012).

<http://www.tigem.gov.tr/isletmeler/Pages/Anasayfa.aspx>; 26.10.2014

<http://www.tigem.gov.tr/pages/anasayfa>> (11.11.2013)

Şekil 1'deki harita için kaynak: <http://www.forumdas.com/konu/turkiye-bolge-haritasi-iller.230920/19.12.2014>

Şekil 2 ve 3'deki uydu görüntüsü için kaynak: <http://maps.google.com/maps>;15.12.2013